

УДК: 330.322(477); DOI: 10.31388/2519-884X-2021-44-117-123

Трусова Н.В., д.е.н., професор
Терещенко М.А., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

БЕЗПЕЧНИЙ РІВЕНЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ КРАЇН СВІТУ

Анотація. В статті розглянуто практичні аспекти забезпечення безпечного рівня інвестиційної привабливості економіки країн світу. Проведено порівняльну оцінку світових потоків прямих іноземних інвестицій та світового ВВП, вартість чистих продажів транскордонного злиття та поглинання. Розглянуто структуру прямих іноземних інвестицій за регіонами країн світу, враховуючи їх зовнішні запаси інвестиційного потенціалу. Представлено показники інвестиційної привабливості економіки України та її співпраця з країнами Євро-союзу за обсягом надходження та вкладання прямих інвестицій.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, транскордонне злиття та поглинання.

JEL code classification: D92, E22, G32

Trusova N.V., D.Sc., Professor
Tereshchenko M.A., PhD, Associate Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ECONOMY OF THE WORLD COUNTRIES

Abstract. The article deals with the practical aspects of ensuring a safety level the investment attractiveness of the world countries economy. In the context of the implementation of investment policy and factors in the field of international investment, an optimization model of the investment attractiveness of the national economy has been developed. The aggregate factors of the investment attractiveness index, which characterize the investment climate, investment activity and the state of economic development of the country, are highlighted. The presented to determine the synergistic impact of foreign direct investment on the country's investment attractiveness indicator. The criteria of normalization of investment attractiveness of the economy of the country by indicators of macroeconomic, monetary and currency status, which are formalized by indicators-stimulators, destimulators and interaction of bilateral boundary constraints. The criteria of identification of risks and threats of safe and dangerous state of development of the economy of the countries by the methods of prognostic extrapolation of foreign direct investment are taken into account. A comparative assessment of global foreign direct investment flows and global GDP, the value of net sales of cross-border mergers and acquisitions was made. The structure of foreign direct investment by regions of the countries of the world is considered, taking into account their external reserves of investment potential. The indicators of investment attractiveness of the Ukrainian economy and its cooperation with EU countries in terms of the volume of inflow and direct investments are presented.

Key words: foreign direct investment, investment attractiveness, investment climate, investment activity, cross-border mergers and acquisitions.

Постановка проблеми. Глобалізаційний вплив і трансформація міжнародних інвестиційних відносин між країнами світу поглиблюють зростаючу конкуренцію на ринку іноземних інвестицій та все більшою мірою впливають на їх інвестиційну привабливість. Відсутність стимулів до безпечного економічного розвитку країн та нестабільність державної інвестиційної політики призводить до

низькоефективного та неадекватного реагування на виклики міжнародного інвестування. Водночас, державні ініціативи, які підпадають під сферу регулювання міжнародних організацій, уможливають уніфікацію інвестиційних стандартів і контролю процедур щодо дотримання міжнародних норм, надання гарантій іноземним інвесторам, встановлення правового режиму інвестування, відіг-

раючи таким чином, важливу роль у створенні належного рівня фінансування ключових галузей економіки. При цьому, створення сприятливого інвестиційного клімату для інвесторів, залучення іноземних інвестицій, формування інвестиційної інфраструктури та адекватних інвестиційних механізмів уможливує забезпечення позитивного економічного зростання розвитку країн за рахунок прямих іноземних інвестицій в довгостроковій перспективі.

У світовій структурі прямі іноземні інвестиції є засобом досягнення цілей стратегії розвитку європейських держав та складовою частиною відтворювального процесу виробництва, що забезпечує суттєві зрушення темпів зростання інвестиційної привабливості економіки через формалізоване сприйняття середовища міжнародного інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальними дослідженнями у сфері інвестиційної привабливості національної економіки, з точки зору забезпечення безпечного середовища інвестування відтворювального процесу виробництва, зробили вагомий внесок у науку, такі вчені як Б. Ейткен, А. Харрісон [1], Л. Альфаро, Ч. Арендам, С. Калемлі-Озджан [3], В. Баласубрамьям, С. Піччотто, Р. Мейн [5], У. Окьяй [13], Б. Паско [14], Н. Ріпсман [16], Дж. Траваліна [18]. Проблеми впливу прямих іноземних інвестицій на зростання економіки досліджували М. Алікаєва, А. Шовгенов [2], Ч. Альтомонте, Ч. Гуальяно [4], Р. Базіл [6], В. Бат [7], Й. Ейвазов [10], К. Хаускен [12].

Мета дослідження. Наукове дослідження обумовлено оцінкою інвестиційної привабливості економіки країн світу через впорядкування їх критеріальних параметрів, взаємоузгоджених з практикою міжнародного інвестування щодо залучення іноземних інвестицій, мінімізації витрат під час злиття і поглинання об'єктів інвестування та заходів їх обмеження, враховуючи можливі ризики міжнародного середовища.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна політика держави реалізується на основі національних інтересів, обмеження ризиків і витрат, обумовлюючи вплив на міжнародне економічне середовище та розміщення міжнародних інвестиційних потоків, яка реалізуються на засадах ефективного

інвестування власних джерел, мобілізації приватних інвестиційних ресурсів, пошуку і залучення іноземних інвесторів, оптимізації параметрів діяльності інвесторів (співвідношення національного та іноземного капіталу). Зміни в інвестиційній політиці, які відбуваються в країнах, сприяють підвищенню рівня інвестиційної привабливості їх економіки. Разом з тим, ці зміни можуть проявлятися в якості тимчасової турбулентності в мінливому світі, в якому країни намагаються знайти для себе нові орієнтири, на засадах політичних зрушень в довгостроковій перспективі. Заснований на чітких правилах інвестиційний режим користується широкою міжнародною підтримкою та націлений на забезпечення стійкості й відкритості, може допомогти знизити рівень невизначеності в інвестиційних відносинах і надати їм більшу стабільність.

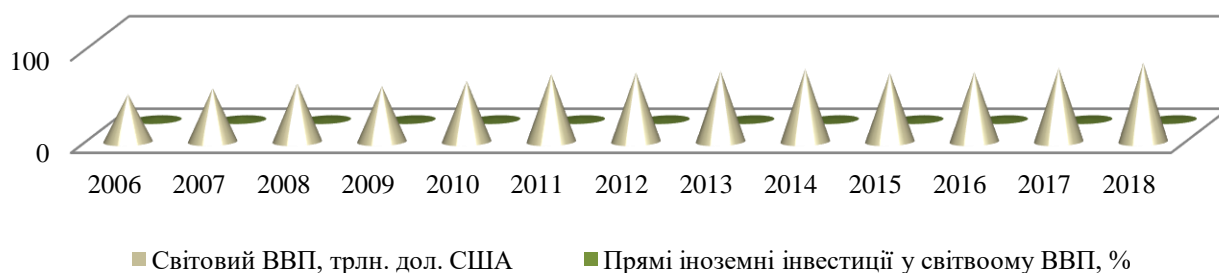
Зазначимо, що прямі іноземні інвестиції забезпечують швидке зростання міжнародного бізнесу, активізуючи мультиплікативний ефект від виробничих вкладень у матеріальну базу (на відміну від спекулятивних і нестабільних портфельних інвестицій, які можуть бути раптово виведені з негативними наслідками для національної економіки) для соціально-економічної стабільності країни. Водночас, конкуренція та стимулювання розвитку бізнесу дозволяють прискорити розвиток галузей економіки, а правильне розміщення інвестиційних ресурсів у виробничому процесі забезпечує збільшення обсягів виробництва експортної продукції з високою часткою доданої вартості, інноваційних товарів і виробничих технологій, орієнтованих на якість, споживача, зайнятість та підвищення рівня доходів населення, розширення податкової бази [8].

Процеси економічного оновлення та росту економік країн світу визначаються розмірами й структурою інвестицій, якістю та швидкістю їх здійснення. Виявлені динамічні характеристики зростання обсягів прямого іноземного інвестування, які відповідають світовим тенденціям розвитку економіки. Інвестиційні потоки є найважливішими інструментами встановлення і збереження рівноваги в інвестиційній системі. Саме вони при прогнозованій зміні внутрішніх і зовнішніх умов інвестиційного середовища забез-

печують стійкість економіки країни, її інвестиційну привабливість, суверенітет, конкурентоспроможність та здатність до зростання.

Прямі іноземні інвестиції пов'язані зі значним зростанням обсягів руху капіталу та перетворенням його в один із визначальних чинників розвитку світової економіки. При цьому, природа та уточнення причин міжнародного руху капіталу в його різноманітних формах обумовлені умовами іноземного інвестування і гарантіями від ризику, а його

ефективність забезпечує гео економічні виміри впливу на економічний, регіональний і соціальний розвиток країн-реципієнтів іноземного капіталу [20]. Проте найбільш вражаючий приріст прямих іноземних інвестицій досягнув максимуму у ВВП у 2007 р. з абсолютною величиною 58.07 трлн. дол. США, що еквівалентна 3.26% світового ВВП; абсолютний максимум припадає на 2018 р. – 85.79 трлн. дол. США, що дорівнювало 2.89% світового ВВП (рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення світових потоків прямих іноземних інвестицій та світового ВВП

Джерело: розроблено авторами за даними [20]

Падіння світових потоків ПІІ у 2009 рр. до величини 1179.1 млрд. дол. США відбулось через фінансову кризу в 2008 рр., та становило 62.3% рівня 2007 р. Зазначимо, що у 2007 р. обсяг притоку прямих іноземних інвестицій збільшився на 35% порівняно з 2006 р. та був пов'язаний з високою економічною активністю бізнесу. Натомість, у 2015 р. обсяг залучення прямих іноземних інвестицій склав вже 1921.3 млрд. дол. США, але в період 2016-2018 рр. намітився динамічний спад його величини на 13,1%, із недосяжністю рівня 2007 р. За період дослідження позиції США як країни реципієнта прямих іноземних інвестицій не змінилась, тоді як більшість країн в світових потоках і відтоках капіталу перетворились в найбільших отримувачів (43%) та інвесторів (19%). Крім США, основними країнами реципієнтами залишаються Китай, Франція, Індія, Німеччина, основними інвесторами – США, Японія, Китай, Німеччина, Франція. Ріст потоків прямих іноземних інвестицій напряду пов'язаний зі збільшенням прибутку та підвищенням ціни акцій компаній, що перевищувало вартісний обсяг трансграничного злиття і поглинання. В результаті збільшення прибу-

тку компаній реінвестовані доходи стали складовою ввезених прямих іноземних інвестицій. На збільшення руху прямих іноземних інвестицій вплинули трансграничне злиття і поглинання (M&A), яке в 2008 р. становило 7582 інвестиційних об'єктів із загальною вартістю 1032.69 млрд. дол. США. Такому росту сприяло збільшення вартості іноземних інвестицій на фондовому ринку, ріст прибутку компаній та сприятливі умови фінансування. Переважно злиття і поглинання фінансувались готівкою або борговими інструментами. Збільшення вартості чистих продажів на 13% в 2008 р. проти рівня 2007 р., не гарантувало її зростання в 2014-2015 рр. на 67% і 68% [11].

Найбільший обсяг вартості злиття і поглинання припадав на 2017 р. і становив 886.91 млрд. дол. США; в 2018 р. його величина зменшилась на 21.8% (рис. 2), але незважаючи на таку динаміку, саме транскордонні продажі інвестиційних об'єктів, найшвидше стануть рушійною силою зростання інвестиційної привабливості економіки країн в майбутньому.

З географічної точки зору транскордонні продажі в Європі зростали значно

повільніше в періоди 2010-2012 рр. та 2014- 2017 рр.

Рис. 2. Вартість чистих продажів транскордонного злиття та поглинання, млрд. дол. США

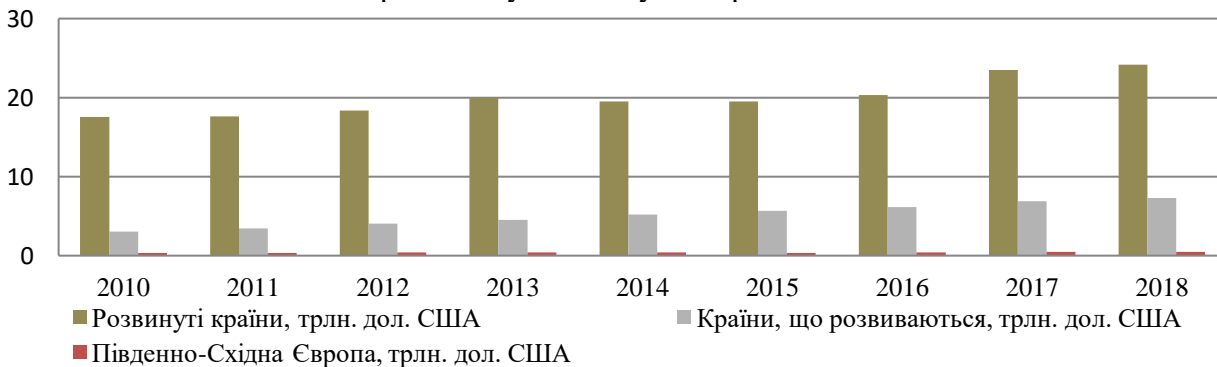
Джерело: розроблено авторами за даними [20]

При цьому, вартість транскордонних об'єктів інвестування у країнах з перехідною економікою різко знизилась в досліджуваному динамічному тренді на 44% та 52% відповідно, залишивши 6% своєї частки в загальному обсязі злиття і поглинання (для порівняння, в 2006-2015 рр. вона становила 19%). Така ж тенденція спостерігається і в 2018 р.

Потужний розвиток транснаціональних компаній (ТНК) здійснює значний вплив на інвестиційну привабливість економіки країн світу. Їх питома вага в загальному обсязі вивезення на світовий ринок прямих іноземних інвестицій становить 84%. На загальну діяльність ТНК припадає більше 25% світового ВВП, а на підрозділи ТНК, що розташовані за межами країн базування

припадає 10% світового ВВП і третина світового експорту. ТНК обслуговує біля 2/3 світової торгівлі, з них майже половина торгівлі відбувається в межах цих компаній. Це означає, що торгівля відбувається за трансфертними цінами, які визначаються політикою материнських компаній. Найбільші ТНК мають бюджети, які перевищують бюджети деяких країн світу [17]. Таким чином, розвинуті країни займають провідні позиції у загальній структурі світових прямих іноземних інвестицій (рис. 3).

Треба зазначити, що найбільший рух іноземних інвестицій з країн Євросоюзу спрямовується в межах їх тріади (рис. 4). Так, на США і Японію припадає біля 40% усіх європейських інвестицій.

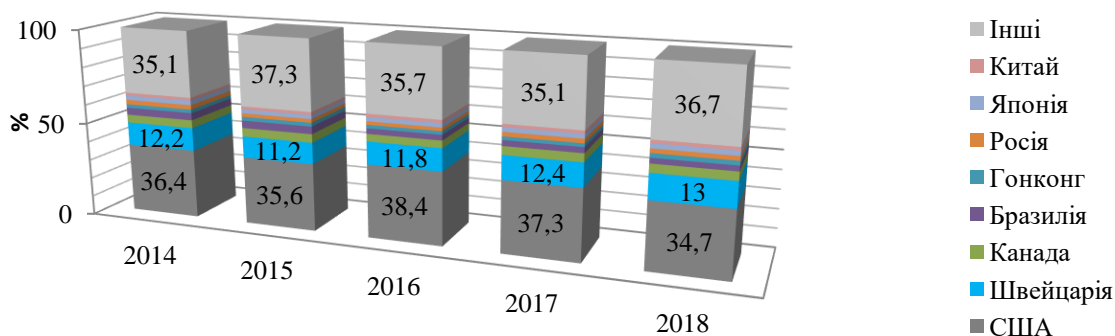

Рис. 3. Структура прямих іноземних інвестицій за регіонами країн світу (зовнішні запаси інвестиційного потенціалу), трлн. дол. США

Джерело: розроблено авторами за даними [20]

Європейські інвестори не схильні до ризику інвестиційних вкладень в країни, яким властива економічна (політична) нестабільність. Навпаки, ті країни, що забезпечують реальний розвиток економіки

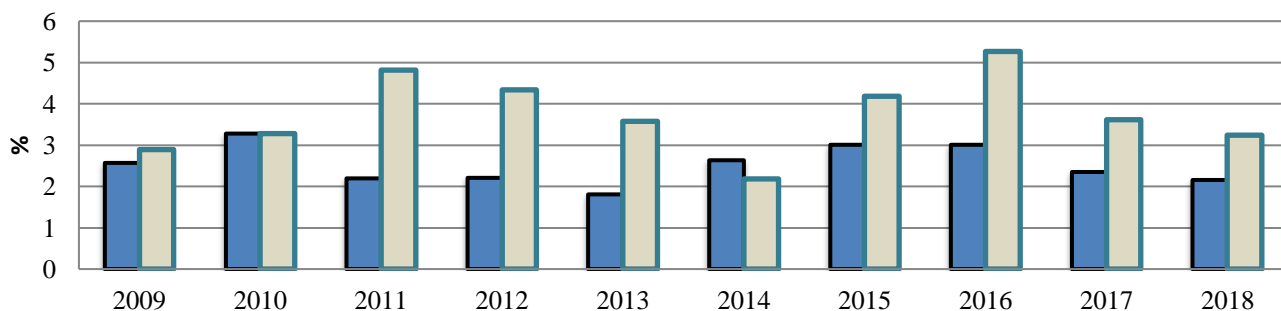
(відносно низька інфляція та процентні ставки, стабільна валюта, повага до прав інтелектуальної власності – це США, Швейцарія, Канада, Японія та інші) більш цікаві для європейських інвесторів.

Рис. 4. Рух європейських прямих іноземних інвестицій між країнами, % до ВВП
Джерело: складено авторами за даними [9]

Разом з тим, інтеграція України до Євросоюзу дозволяє реалізовувати її національні інтереси та забезпечувати економічну безпеку держави. Протидія такої безпеки запроваджується через індикатор зовнішньоекономічного стану держави, який попереджає про загрози, які спрямовані проти економічного розвитку країни, враховуючи інтереси інших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, підвищуючи таким чином, міжнародну

конкурентоспроможність, створюючи сприятливі умови розвитку сфери торгівлі товарами, послугами, інвестиціями. Порівняльна характеристика індикаторів інвестиційної привабливості України та країн Євросоюзу наведено на рис. 5-6. Аналіз даних засвідчує невисокі показники індикатора, і, це не є позитивним фактором, оскільки економіка країн потребує більшого обсягу інвестицій, за існуючої граничного значення безпечного рівня їх залучення.

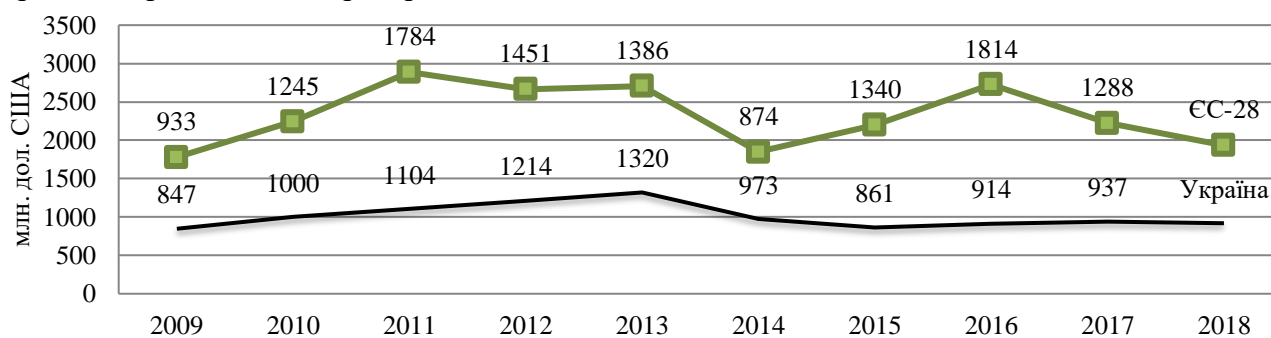

Рис. 5. Індикатор інвестиційної безпеки України та країн Євросоюзу за показником «чисті надходження ПІІ у % до ВВП», %
Джерело: складено авторами за даними [19]

Необхідно визнати, що величина державних витрат на використання інструментів механізму залучення інвестиційних ресурсів, сягає понад 0,38 млрд. дол. США, а обсяг залучених інвестиційних ресурсів не відповідає їх мінімальним потребам [15]. Вважаємо, що

ефективність залучення інвестиційних ресурсів до країни напряму залежить від зменшення впливу міжнародних фінансових організацій на забезпечення стабільного економічного середовища та стійкого економічного зростання, сприятливої інвестиційної інфраструктури. При цьому,

вектором пріоритетної співпраці має стати залучення іноземних інвестицій.
державно-приватне партнерство щодо

Рис. 6. Індикатор інвестиційної безпеки України та країн Євросоюзу за показником «чисті надходження ПІІ на душу населення», млн. дол. США
Джерело: складено авторами за даними [19]

Висновки. Таким чином, країни Євросоюзу виступають одними з найбільших інвесторів в світі, забезпечуючи безпечний потік ресурсів та інвестиційну привабливість для країн, що розвиваються за засадах запровадження сучасних форм міжнародного спільного фінансування стратегічних інвестиційних проєктів; забезпечення інвестиційних потреб виробничої сфери, враховуючи галузі сільського господарства; запровадження моніторингу ціноутворення в рамках транснаціональних компаній (ТНК), з метою запобігання ухилення від сплати податків та території країн, що розвиваються; формування системи

взаємного захисту інвестицій, мінімізації геополітичних, макроекономічних, а також військових загроз. В контексті поглиблення співпраці та реалізації унікальних можливостей держав щодо формування всесвітнього інвестиційного клімату необхідно забезпечити високий рівень зайнятості населення за рахунок створення нових робочих місць, оновити трансфер та впровадити новітні технології, вирішити на загальному рівні соціальні проблеми, провести інвестиційну модернізацію економіки щодо імплементувати більш ефективну інвестиційну політику.

Список літератури:

1. Ейткен Б., Харрісон А. Чи виграють вітчизняні фірми від прямих іноземних інвестицій?. *American Economic Review*. 1999. № 89. С. 605-618.
2. Алікаєва М., Шовгенов А. Інвестиційна безпека в бізнесі для інвестиційної політики. М.: СПБГУЕФ. 2002. 214 с.
3. Альфаро Л., Арендам К., Калемлі-Озджан С. ПІІ та економічне зростання: роль місцевих фінансових ринків. *Журнал міжнародної економіки*. 2003. № 61(1). С. 512-523.
4. Альтомонте К., Гуальяно К. Порівняльне дослідження ПІІ в Центральній та Східній Європі та Середземномор'ї. *Економічні системи*. 2003. № 27. С. 223-246.
5. Баласубраманьям В., Пічотто С., Мейн Р. Прямі іноземні інвестиції в країни, що розвиваються. *Регулювання міжнародного бізнесу*. Лондон. 1999. 29-30.
6. Василь Р. Придбання та інвестиції в нові філії: розташування іноземних виробників в Італії. *Регіональна наука та економіка міста*. 2004. №34. С 3-25.
7. Ванна В. Іноземні інвестиції національні інтереси та національна безпека - Прямі іноземні інвестиції в Австралії та Китаї. *Sydney Law Review*. 2012. 5-34. URL: <http://papers.ssrn.com/so13/>
8. Буш Г., Грасмік К., П'ятков М. Потенційні ризики залучення прямих іноземних інвестицій у формування регіональних кластерів. *Економічна область*. 2012. № 1. С 118-127.
9. Євростат. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_fdi6_ind&lang=en, <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tec00107&language=en>.
10. Ейвазов Я. Геополітика та національна безпека в глобалізаційному світі. *Міжнародне право та проблеми інтеграції*. 2018. № 2(54). С 4-8.
11. Монитор глобальних інвестиційних тенденцій. URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/news/hub/1626/20191025-global-investment-trend-monitor-no-32>
12. Хаускен К. Повернення до інвестицій в інформаційну безпеку: вплив альтернативних функцій порушення інформаційної безпеки на оптимальні інвестиції та чутливість до вразливості. *Кордони інформаційної системи*. 2006. № 8(5). С. 338-349.
13. Окая У. Детермінанти інвестицій: панельний аналіз даних країн G7. *Європейський науковий журнал*. 2014. № 1. 27-35.

14. Паско Б. Огляди національної безпеки прямих іноземних інвестицій: від секретних програм до критичної інфраструктури. Журнал з права іноземних інвестицій. 2014. № 29(2). С. 350-371.
15. Питель Н. Проблеми формування інвестиційного клімату в Україні. Бізнес-навігатор: Науково-виробничий журнал. 2010. № 3(20). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Biznes/2010_3/2010/03/100315.pdf.
16. Ріпсман Н. Глобалізація і держава національної безпеки: основа для аналізу. Огляд міжнародних досліджень. 2005. № 7. С. 199-227.
17. Ткаленко, С. Вплив транснаціональних компаній на економічну безпеку та суверенітет України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2014. № 5(1). С. 223-227.
18. Траваліна Я. Прямі іноземні інвестиції в Сполучених Штатах: досягнення балансу між вигодами для національної економіки та інтересами національної безпеки. Північно-західний журнал міжнародного права та бізнесу. 2009. № 29(3). С. 779-800.
19. ЮНКТАД. URL: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
20. Звіт про світові інвестиції 2018: Інвестиції та нова промислова політика Женева: ЮНКТАД. URL-адреса: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf.

References:

1. Aitken, B., Harrison A. (1999). Do domestic firms benefit from direct foreign investment? Evidence from Venezuela. *American Economic Review*, 89, 605-618.
2. Alikieva, M., Shovgenov, A. (2002). Investment security in the business case for investment policy. Moscow: SPbGUEF.
3. Alfaro, L., Areendam, C., Kalemli-Ozcan, S. (2003). FDI and Economic Growth: The Role of Local Financial Markets. *Journal of International Economics*, 61(1), 512-523.
4. Altomonte, C., Guagliano, C. (2003). Comparative study of FDI in Central and Eastern Europe and the Mediterranean. *Economic Systems*, 27, 223-246.
5. Balasubramanyam, V., Picciotto, S., Mayne, R. (1999). Foreign Direct Investment to Developing Countries. *Regulating a international Business*. London. 29-30.
6. Basil, R. (2004). Acquisition versus Greenfield investment: the location of foreign manufacturers in Italy. *Regional Science and Urban Economics*, 34, 3-25.
7. Bath, V. (2012). Foreign Investment the National Interest and National Security - Foreign Direct Investment in Australia and China. *Sydney Law Review*, 5-34. URL: <http://papers.ssrn.com/so13/>
8. Boush, G., Grasmik, K., Pyatkov, M. (2012). Potential risks of attracting foreign direct investment in the formation of regional clusters. *Economic of the region*, 1, 118-127.
9. Eurostat. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/hui/show.do?dataset=bop_fdi6_ind&lang=en,https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tec00107&language=en.
10. Eyvazov, J. (2018). Geopolitics and National Security in the Globalizing World. *International Law and Integration Problems*, 2(54), 4-8.
11. Global Investment Trend Monitor (2019), URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/news/hub/1626/20191025-global-investment-trend-monitor-no-32>
12. Hausken, K. (2006). Returns to information security investment: The effect of alternative information security breach functions on optimal investment and sensitivity to vulnerability. *Information Systems Frontiers*, 8(5), 338-349.
13. Okyay, U. (2014). The determinants of investment: panel data analysis of G7 countries. *European Scientific Journal*, 1, 27-35.
14. Pasco, B. (2014). United States National Security Reviews of Foreign Direct Investment: From Classified Programs to Critical Infrastructure. *Foreign Investment Law Journal*, 29(2), 350-371.
15. Pitel, N. (2010). Problems of forming an investment climate in Ukraine. *Business Navigator: Scientific and Production Journal*, 3(20). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Biznes/2010_3/2010/03/100315.pdf.
16. Ripsman, N. (2005). Globalization and the National Security State: A Framework for Analysis. *International Studies Review*, 7, 199-227.
17. Tkalenko, S. (2014). Impact of Transnational Companies on Ukraine's Economic Security and Sovereignty. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, 5(1), 223-227.
18. Travalina, J. (2009). Foreign Direct Investment in the United States: Achieving a Balance between National Economy Benefits and National Security Interests. *Northwestern Journal of International Law and Business*, 29(3), 779-800.
19. UNCTAD. URL: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>.
20. World Investment Report 2018: Investment and New Industrial Policies Geneva: UNCTAD. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf.